

શ્રીગુરુમાઈનાં વચનો પર ધ્યાન ઈશા સરદેસાઈ દ્વારા લિખિત

“જૂનું તે સોનું”

જેમકે તમારામાંથી ઘણાં લોકો જાણે જ છે કે એક રીત જેના દ્વારા શ્રીગુરુમાઈ તેમની શિખામણો પ્રદાન કરે છે તે છે, સામાન્ય અને સહજ લાગતી તેમની વાતચીત જે તેઓ લોકો સાથે કરે છે અને લોકો તેમની સાથે કરે છે. આ વાતચીત મોટાભાગે હળવાશ ભરેલી, આનંદદાયક અને ખૂબ જ સ્નેહપૂર્ણ હોય છે. તેમ છતાં તેના મહત્વને ઓછું ન આંકી શકાય. જેમ મેં ઘણા સિદ્ધયોગીઓને એ કહેતાં સાંભળ્યા છે કે ગુરુમાઈજીના સાન્નિધ્યમાં દરેક ક્ષણ શિખામણ પ્રાપ્ત કરવાની ક્ષણ હોય છે.

મકરસંક્રાંતિ પર આયોજિત સત્સંગ દરમિયાન, ગુરુમાઈજીએ આવી જ એક વાતચીત વિશે જણાવ્યું જે હાલમાં જ થઈ હતી. કોઈ વ્યક્તિએ ગુરુમાઈજીને કહ્યું કે તે જોઈ રહી છે કે ઘણાં બધાં લોકો વૃદ્ધ થઈ રહ્યાં છે. આ યાદ કરતાં ગુરુમાઈજીએ સ્મિત કર્યું કે તેમને એ ઘણું રસપ્રદ લાગ્યું કે આ વ્યક્તિ તેમને એ વાત કહી રહી હતી. જેમ ગુરુમાઈજીએ કહ્યું કે તેમનો જન્મ પણ ઘણાં દશકો પહેલાં થયો હતો!

પછી ગુરુમાઈજીએ જે શિખામણ પ્રદાન કરી તે મારા માટે ખૂબ જ અર્થપૂર્ણ હતી. તેમણે કહ્યું, “યુવા લોકોએ વૃદ્ધ લોકોની ચિંતા શા માટે કરવી જોઈએ? વૃદ્ધ લોકોએ એ ચિંતા શા માટે કરવી જોઈએ કે તેઓ વૃદ્ધ થઈ રહ્યાં છે?”

મને આ શિખામણ કોઆન જેવી લાગે છે. (કોઆન બૌદ્ધ ધર્મમાં વપરાતા એ કોયડા કે પ્રશ્ન છે જેને તર્ક દ્વારા સમજવા મુશ્કેલ છે અને તેનો ઉપયોગ ધ્યાન અથવા આત્મચિંતન માટે કરવામાં આવે છે.) એક તરફ, આવી ચિંતા કરવાનો શું અર્થ છે? શું તે જરૂરી છે? બીજી તરફ, યુવા લોકોની એ જવાબદારી તો છે જ કે તેઓ એ લોકોનું ધ્યાન રાખે જેઓ વૃદ્ધ થઈ રહ્યાં છે. સાથે-સાથે, જૂની પેઢીની પણ એ જવાબદારી છે કે તેઓ તેમનાંથી નાની ઉંમરનાં લોકોને તેમના પ્રજ્ઞાન વિશે જણાવે. આ અરસપરસનું આદાનપ્રદાન આપણા માનવ સમાજમાં, આપણી બનાવેલી સામાજિક વ્યવસ્થામાં સમાયેલું છે. મારું માનવું છે કે ગુરુમાઈજી તેમની શિખામણ દ્વારા આ જ જણાવી રહ્યાં છે : કે પેઢીઓ વચ્ચે ધ્યાન રાખવાનું એક ચક્ર છે જેને આપણે નિરંતર આગળ વધારતાં રહેવું જોઈએ, પોષિત કરતાં રહેવું જોઈએ.

મને ખાતરી છે કે ગુરુમાઈજીના કહેવાનો અર્થ આ જ હતો, તેનું એક કારણ એ છે કે મેં સિદ્ધયોગીઓ પાસેથી અનેક પ્રસંગો સાંભળ્યા છે કે યુવા અને વૃદ્ધ લોકોને એકસાથે આવવાં માટે પ્રોત્સાહિત કરવાં ગુરુમાઈજીએ ઘણા પ્રયત્નો કર્યા છે. હું તેનું એક ઉદાહરણ આપું છું : ગુરુમાઈજીના કહેવા પર અને તેમનાં માર્ગદર્શન અને નિર્દેશાનુસાર, વર્ષ ૧૯૯૯ની ગ્રીષ્મઋતુમાં શ્રી મુક્તાનંદ આશ્રમમાં દસ “ઇન્ટરજનરેશનલ સાધના સત્સંગો” (પેઢીઓની વચ્ચે સાધના સત્સંગ) આયોજિત કરવામાં આવ્યા હતા. આ સત્સંગોમાં, સહભાગીઓએ સિદ્ધયોગ સાધના વિશે તેમના દષ્ટિકોણો અને અનુભવો એકબીજાને જણાવ્યા. યુવાઓને તેમના વડીલો

પાસેથી આટલાં વર્ષોથી અર્જિત કરેલા પ્રજ્ઞાનમાંથી શીખવાનો અવસર મળ્યો. યુવાઓના જોશ અને નવા વિચારોએ વડીલોને પ્રેરિત અને ઉત્સાહિત કર્યા. આ સત્સંગમાં શામેલ દરેક વ્યક્તિને તેમાં ખૂબ મજા આવી — એ ખરેખર બધાં માટે લાભદાયી હતું!

મારા કરતાં મોટાં લોકોની સરખામણીમાં હું હજી ઘણી નાની છું અને જૂની પેઢીના સિદ્ધયોગીઓ પાસેથી જે જ્ઞાન મને મળ્યું છે, તેનાથી મને ઘણો લાભ થયો છે, તેથી ગુરુમાઈજીના શબ્દો મારા માટે એક પ્રોત્સાહન પણ હતા કે હું આ જૂની પેઢીની પ્રશંસા કરું, તેમનો આભાર માનું. ગુરુમાઈજીએ અંગ્રેજીની એક કહેવત “Old is gold” (ઓલ્ડ ઇઝ ગોલ્ડ) વિશે જણાવ્યું, જેનો અર્થ છે “જૂનું તે સોનું.” તેમણે કહ્યું કે તેમને આ સિદ્ધાંત ગમે છે — અને પછી તેમણે કહ્યું કે સૂર્ય પણ બહુ જૂનો છે — આ સાંભળીને હું ખરેખર વિચારમાં પડી ગઈ. મેં સ્વયંને કહ્યું, “વાહ! સૂર્ય તો લગભગ ૪.૫૭ અબજ વર્ષ જૂનો છે! અને જ્યારથી આપણી ધરતી પર જીવનનો આરંભ થયો છે, સૂર્યનો પ્રકાશ તેને પોષિત કરી રહ્યો છે.”

જ્યારે હું જૂની પેઢીએ જે કર્યું છે તે બધાં પર મનન કરું છું ત્યારે મને આ અદ્ભુત છબી યાદ આવે છે. મને એવાં લોકો સાથે સેવા અને સાધના કરવાનું સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું છે જેઓ મારા કરતાં બે, ત્રણ, ચાર કે પાંચ દશકો કરતાં પણ મોટાં છે. હું સિદ્ધયોગ મિશન પ્રત્યે તેમનાં યોગદાનની મહત્તાનો વિચાર કરું છું તો મને તેમનાં માટે આદરભાવ અને વિનમ્રતાનો અનુભવ થાય છે. આ અતુલનીય મિશનની સેવામાં મારા કૌશલ્યને અર્પિત કરીને હું જે પણ કરી શકું છું, તે એટલા માટે કરી શકું છું કારણ કે તેમણે આના માટે એક આધાર તૈયાર કર્યો છે, કારણ કે તેમણે વચનબદ્ધતા સાથે વર્ષો સુધી બાબા મુક્તાનંદ અને શ્રીગુરુમાઈની સેવા કરી છે. અને આ આખા સમય દરમિયાન, તેમની સાધના વધુને વધુ પરિપક્વ થતી ગઈ છે. તેમનું પ્રજ્ઞાન વધુ પરિષ્કૃત અને મૂલ્યવાન થતું ગયું છે અને સાથેસાથે તેમણે ખૂબ જ ઉદાર હૃદયથી એ પ્રજ્ઞાન મને અને બીજા યુવા સિદ્ધયોગીઓને પણ આપ્યું છે.

મને આશા છે કે સિદ્ધયોગ પથ પર યુવા લોકો તેમના વડીલોમાં એ જીવનને જુએ જે તેમણે જીવ્યું છે, તેમની બધી ઉપલબ્ધિઓને જુએ, તેમણે આ સંસારને જે આપ્યું છે તેને જુએ. અને મારું માનવું છે કે તેમના તરફથી આ વડીલો યુવા લોકોને પ્રેરિત કરવાનું ચાલુ રાખે જેથી યુવાઓની સમજ વિકસિત થાય. વડીલો પાસે આપવા માટે જે છે અને એ આપવાની તેમની જે જવાબદારી છે, તે અમૂલ્ય છે. તમારામાં ભલે કેટલી પણ બુદ્ધિમત્તા, કૌશલ્ય કે અસામાન્ય પરિપક્વતા હોય — તેમાંથી કંઈ પણ સમયની જગ્યા નથી લઈ શકતી, અર્થાત્ આ પૃથ્વી પર વર્ષો સુધી જીવવાનાં સમૃદ્ધ અનુભવની જગ્યા નથી લઈ શકતી.

ઉંમરના વિષય પર — ગુરુમાઈજીએ આપણને કહ્યું કે જ્યાંસુધી શરીર જીવાન છે ત્યાંસુધી આપણે ખૂબ પ્રબળતાથી, ઉત્સાહપૂર્વક સાધના કરવી જોઈએ, એ વાત મારા હૃદયને સ્પર્શી ગઈ. ગુરુમાઈજીએ કહ્યું કે આપણે એ દઢ બોધ રાખવો જોઈએ કે સાધના માટે આપણું શરીર કેટલું મહત્વપૂર્ણ છે. શરીરભાવની પરેના એ તથાકથિત અનુભવો જે આપણે લોકો પાસેથી સાંભળીએ છીએ તે આકર્ષક લાગી શકે — પરંતુ જેમ મેં એના વિશે પહેલાં લખ્યું હતું, ફક્ત આપણા આ શરીર, આ મન, આ શ્વાસ-પ્રશ્વાસ દ્વારા જ આપણે આધ્યાત્મિક પથ પર કોઈ સ્થાયી પ્રગતિ કરી શકીએ છીએ. ગુરુમાઈજીએ કહ્યું છે કે જ્યાંસુધી આપણે આ

શરીરનું ધ્યાન રાખવાનો પ્રયત્ન કરતાં રહીશું ત્યાંસુધી શરીર આપણી સાધના માટે સર્વશ્રેષ્ઠ સહાય પ્રદાન કરતું રહેશે.

જ્યારે આપણે જુવાન હોઈએ છીએ, ત્યારે આપણા શરીરના સ્વાસ્થ્યનું અને મનની ચપળતાનું મૂલ્ય ઓછું આંકવું સહેલું હોઈ શકે. આપણે એ વિચારીને પોતાને છેતરી શકીએ છીએ કે આપણે હંમેશાં આવું જ મહસૂસ કરતાં રહીશું, અને એ પણ ફક્ત એટલા માટે કારણ કે એક અલગ વાસ્તવિકતા આપણી વર્તમાન કલ્પના કે અનુભવથી દૂર છે. પરંતુ આપણે નવી વાસ્તવિકતાનો સામનો કરવો પડે ત્યાંસુધી રાહ શા માટે જોવી જોઈએ? ખરું ને? સૌથી સારું કામ જે આપણે કરી શકીએ તે એ છે કે અત્યારે આપણું શરીર, આપણી ઇન્દ્રિયો, આપણું મન, આપણી કાર્યક્ષમતાઓ જેવી છે, આપણે તેનો સદુપયોગ કરીએ. આપણી પાસે જે ઊર્જા અને પ્રાણશક્તિ છે, તેનો ઉપયોગ કરીને આપણી સાધનામાં લગાવી દઈએ.

જોકે ગુરુમાઈજીએ વિશેષરૂપે એના વિશે વાત કરી કે જ્યારે આપણું શરીર જુવાન હોય ત્યારે શું કરવું જોઈએ, પરંતુ મને ખરેખર લાગે છે કે આ શિખામણ બહુ વ્યાપકરૂપે લાગુ પડે છે. હકીકત તો એ છે કે આજે આપણી ઉંમર ભલે ગમે તેટલી હોય, પરંતુ આપણે અત્યારે જેટલા જુવાન છીએ એટલા જુવાન હંમેશાં નહીં રહીએ. આપણી ઉંમર તો વધતી જ રહેવાની છે — અને આપણે નથી જાણતા કે આપણી ઉંમર ક્યાં સુધી વધશે અથવા તો આવનારાં વર્ષોમાં ભાગ્ય કે પરિસ્થિતિ આપણાં માટે બીજાં કેટલાં પરિવર્તનો લઈને આવશે. એટલા માટે હંમેશાં જ, સાધના કરવાનો આદર્શ સમય છે, અત્યારે.

અત્યારે. આ કેટલો સરળ શબ્દ છે. કેટલો સીધો-સાદો. બસ સાડા ત્રણ અક્ષરો. તોપણ આ સાડા ત્રણ અક્ષરોના ગર્ભમાં એક અકથિત વચન સમાયેલું છે. તે સંભાવનાથી ઝગમગે છે, તે કોઈ એવી મહાન વસ્તુ, કોઈ એવી તેજોમય વસ્તુ, કોઈ એવી દિવ્ય વસ્તુના મંદ સ્વરથી ઝગમગે છે જે પ્રગટ થવા માટે આતુર છે. એ દિવ્ય વસ્તુ પ્રગટ થશે કે નહીં તે આપણા પર નિર્ભર કરે છે — એ વાત પર નિર્ભર કરે છે કે આપણે આ ક્ષણનો, ‘અત્યારે’નો પૂરેપૂરો લાભ ઉઠાવીએ છીએ કે નહીં.

ગુરુમાઈજી તેમની કવિતા “યોગ્ય ક્ષણની પ્રતીક્ષામાં”^૧ આના જ વિશે કહે છે. શું તમે તેને ફરીથી વાંચવા નથી માંગતા?

© ૨૦૨૬ એસ.વાય.ડી.એ. ફાઉન્ડેશન®. સર્વાધિકાર સુરક્ષિત.

^૧ <https://www.siddhayoga.org/teachings/gurumayis-teachings-for-2018/waiting-for-that-perfect-moment/>